

**Մ Ր Ց ՈՒ Ն Ա Կ ՈՒ Թ Յ Ա Ն
Հ Ա Մ Ա Շ Խ Ա Ր Հ Ա Յ Ի Ն
Զ Ե Կ ՈՒ Յ Ց
2012-2013**

«Տնտեսություն և արժեքներ» հետազոտական
կենտրոն
«Ի-Վի ֆոնսալթինգ»

Երևան, սեպտեմբերի 5, 2012 թ.

Մրցունակության չափումը

- ՀՏՖ-ի Մրցունակության համաշխարհային զեկուլյցը (ՄՀԶ)
 - երկրների մրցունակության չափման առաջատար և ամենահամապարփակ աղբյուրներից մեկն է,
 - օգտագործում է ինչպես վիճակագրական տվյալներ, այնպես էլ հետազոտությունների արդյունքում ստացված տվյալներ (առանձին երկրներում ղեկավարների կարծիքի հարցումներ):
- ՄՀԶ շրջանակում երկրների մրցունակությունը չափվում է ըստ Համաշխարհային մրցունակության ցուցչի (ՀԱՄ ցուցիչ):
 - Համաշխարհային մրցունակության ցուցիչը երկրների մրցունակության գնահատման ընդգրկուն ցուցանիշ է, որը հաշվարկվում է ավելի քան 110 գործոնների հիման վրա` ներառելով այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են մակրոտնտեսությունը, առողջապահությունը և կրթությունը, գործարարության կատարելագործվածությունը, նորարարությունները և այլն:
- ՀՏՖ-ի գործընկեր կազմակերպությունը Հայաստանում «Տնտեսություն և արժեքներ» հետազոտական կենտրոնն է, որը 2005 թվականից ի վեր աջակցում է ՀՏՖ-ի` Հայաստանի մասով հետազոտություններին:

Մրցունակության համաշխարհային զեկույց 2012-13

- «Մրցունակության համաշխարհային զեկույց 2012-2013»-ը, լույս տեսնելով գլոբալ տնտեսական անորոշության ժամանակաշրջանում, հասցեագրում է կարևորագույն ընթացիկ զարգացումները:
- 2010թ. և 2011թ. առաջին կիսամյակում կայունացող գլոբալ տնտեսությունը կրկին ճգնաժամային ալիքների վտանգի տակ է:
- Եվրոգոտու երկրների ֆինանսական խնդիրները հանգեցրել են երկարաժամկետ և դեռևս անլուծելի պարտքային ճգնաժամի:
- Նմանատիպ զարգացումներին ավելանում են նաև այլ զարգացած շուկաների դանդաղ վերականգնման միտումները:
- Կարճաժամկետ ճգնաժամային խնդիրները հասցեագրելուն զուգընթաց՝ տնտեսությունների կառավարման օրակարգում կարևորագույն խնդիրներից է մնում երկարաժամկետ աճի հիմքերի ստեղծումը:
- ՄՀԶ 2012-13 զեկույցը զգալի բարելավում է արձանագրել Հայաստանի մրցակցային կատարողականի մեջ՝ 10 կետային դիրքով նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատությամբ:

Մրցունակության համաշխարհային ցուցիչ. 12 հենասյուները

Հիմնական պայմաններ

- 1
- 2
- 3
- 4

Ինստիտուտներ

Ենթակառուցվածքներ

Մակրոտնտեսական կայունություն

Առողջապահություն և տարրական կրթություն

Արդյունավետության խթաններ

- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում

Ապրանքների շուկայի արդյունավետություն

Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն

Ֆինանսական շուկայի զարգացվածություն

Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն

Շուկայի չափ

Նորարարության և կատարելագործվածության գործոններ

- 11
- 12

Գործարարության կատարելագործվածություն

Նորարարություն

Մ
Ը
ՈՒ
Ն
Ա
Կ
ՈՒ
Թ
Յ
ՈՒ
Ն

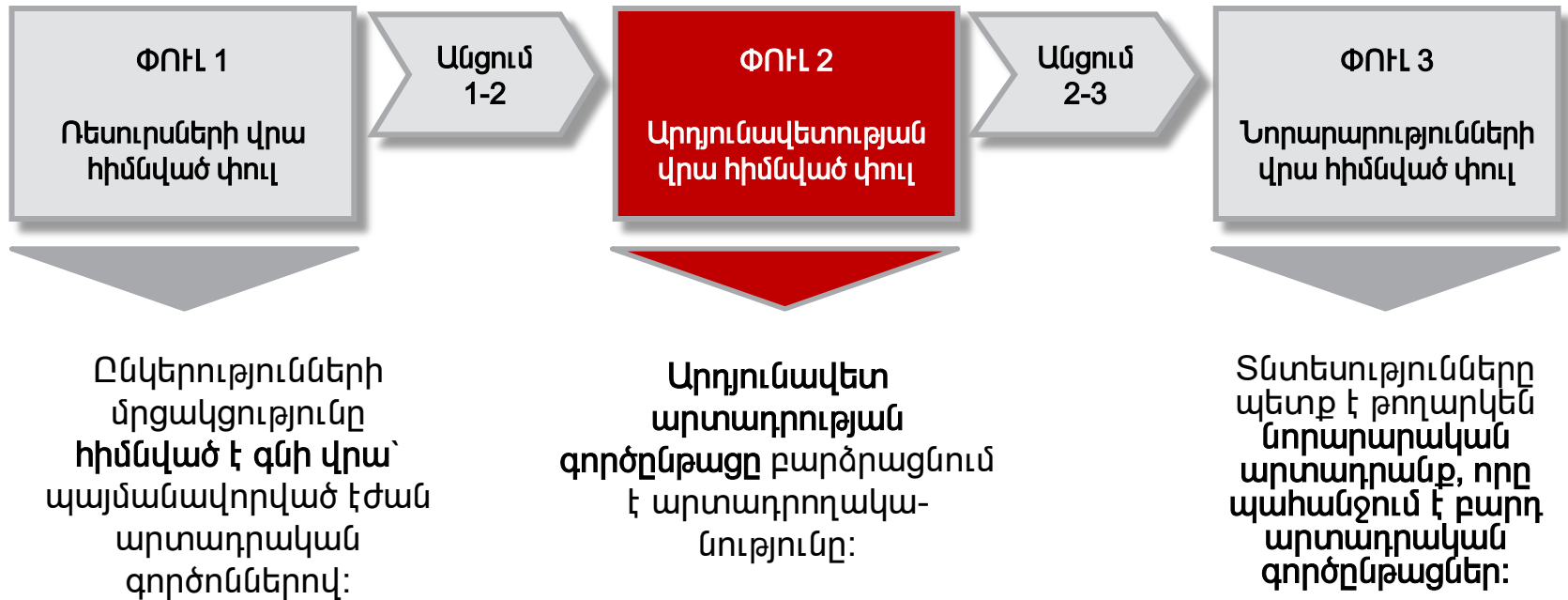

Տնտեսական զարգացման փուլերն ըստ ՄՀԶ-ի

Տնտեսական զարգացման փուլ	Մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ	Արտահանման ռեսուրսափնտեսիվություն
ՓՈՒԼ 1. Ռեսուրսների վրա հիմնված փուլ	< 2.000	<p>>90 % >70 %</p>
<i>Անցում փուլ 1-ից 2-ը</i>	<i>2.000-3.000</i>	
ՓՈՒԼ 2. Արդյունավետության վրա հիմնված փուլ	3.000-9.000	
<i>Անցում փուլ 2-ից 3-ը</i>	<i>9.000-17.000</i>	
ՓՈՒԼ 3. Նորարարությունների վրա հիմնված փուլ	>17.000	

Երկրների տնտեսական զարգացման փուլերը ըստ ՄՀԶ-ի

Տարբեր տնտեսական զարգացման փուլերում գտնվող տնտեսությունների համար ՀԱՄ-ը հաշվարկելու համար տնտեսական ցուցանիշների նկատմամբ կիրառվում են տարբեր կշիռներ:

Աշխարհի առաջին 15 ամենամրցունակ երկրները

	ՀԱՄ 2012–13 Տեղ	ՀԱՄ 2011–12 Տեղ
Շվեյցարիա	1	1
Սինգապուր	2	2
Ֆինլանդիա	3	4
Շվեդիա	4	3
Նիդերլանդներ	5	7
Գերմանիա	6	6
ԱՄՆ	7	5
Մեծ Բրիտանիա	8	10
Հոնկոնգ	9	11
Ճապոնիա	10	9
Քաթար	11	14
Դանիա	12	8
Թայվան	13	13
Կանադա	14	12
Նորվեգիա	15	16

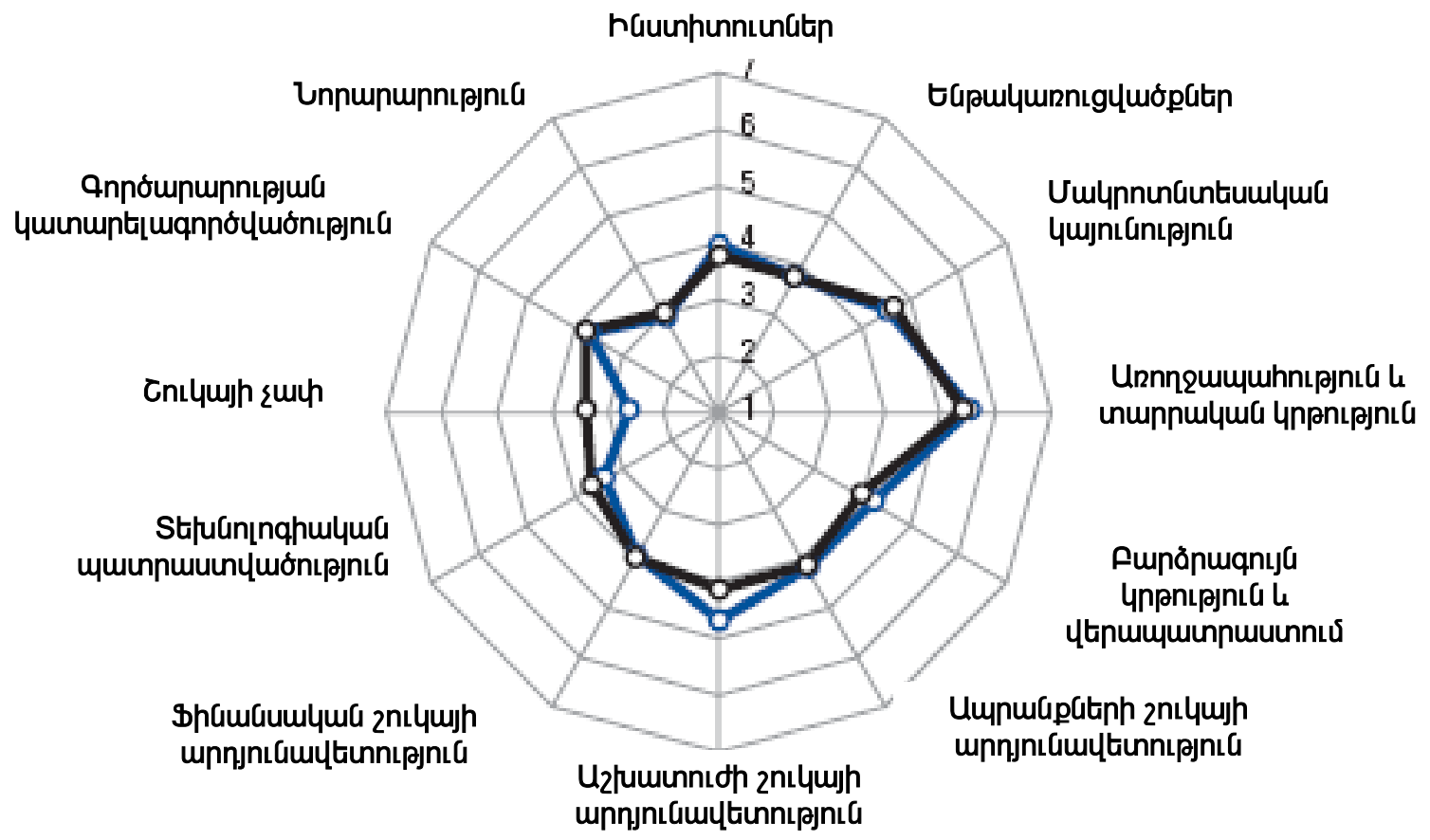

Հայաստանն իր մրցունակությամբ 82-րդն է 144 երկրների շարքում

Երկիր	ՀԱՄ 2012-2013 Տեղ	Փոփ.
Մոնտենեգրո	72	↘
Ուկրաինա	73	↗
Ուրուգվայ	74	↘
Վիետնամ	75	↘
Սեյշելյան կղզիներ	76	-
Վրաստան	77	↗ +11
Ռումինիա	78	↘
Բոթսվանա	79	↗
Մակեդոնիա	80	↘
Խորվաթիա	81	↘
Հայաստան	82	↗ +10
Գվատեմալա	83	↗
Տրինիդադ և Տոբագո	84	↘
Կամբոջա	85	↗
Էկվադոր	86	↗
Մոլդովա	87	↗
Բոսնիա և Հերցեգովինա	88	↗
Ալբանիա	89	↘
Հոնդուրաս	90	↘
Լիբանան	91	↘
Նամիբիա	92	↘

Հայաստանի համեմատական դիրքը զարգացման II փուլի ենթախմբում

 Հայաստան
  Արդյունավետության վրա հիմնված փուլի երկրներ

Հայաստանի գնահատականներն ըստ հենաայուների և փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ

ՀԱՄ հենաայուները	ՀԱՄ 2012–13 տեղ 144 երկրների շարքում	ՀԱՄ 2011–12 տեղ 142 երկրների շարքում	Փոփոխություն
Ինստիտուտներ	71	83	↗ +12
Ենթակառուցվածքներ	80	77	↘ -3
Մակրոտնտեսական միջավայր/կայունություն	83	114	↗ +31
Առողջապահություն և տարրական կրթություն	80	94	↗ +14
Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում	70	76	↗ +6
Ապրանքների շուկայի արդյունավետություն	72	108	↗ +36
Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն	30	34	↗ +4
Ֆինանսական շուկայի զարգացվածություն	78	95	↗ +17
Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն	92	88	↘ -4
Շուկայի չափ	115	115	0
Գործարարության կատարելագործվածություն	92	107	↗ +15
Նորարարություն	105	112	↗ +7

Հայաստանի վարկանիշներում արձանագրված ամենաուշագրավ փոփոխությունները

Ցուցանիշ	Տեղն ըստ ՄՀԶ 2012-13	Փոփոխություն
Ինստիտուտներ		
Պետական քաղաքականության մշակման գործընթացի թափանցիկությունը	16	↗ +19
Անօրինական վճարներ և կաշառակերություն	82	↗ +15
Պետական կառավարման բեռը	41	↗ +11
Ենթակառուցվածք		
Ճանապարհների որակը	80	↗ +12
Ընդհանուր ենթակառուցվածքի որակը	71	↗ +6
Բջջային հեռախոսակապի բաժանորդագրությունը/100 մարդու հաշվով	70	↘ -37
Ֆիքսված հեռախոսակապի բաժանորդագրությունը/100 մարդու հաշվով	80	↘ -11
Մակրոտնտեսական միջավայր/կայունություն		
Պետական բյուջեի դեֆիցիտը, % ՀՆԱ-ից	66	↗ +26
Գնաճը	105	↗ +14
Պետական պարտքը, % ՀՆԱ-ից	57	↗ +11
Առողջապահություն և տարրական կրթություն		
Տարրական կրթության որակը	70	↗ +18
Տարրական կրթության մեջ ներգրավվածության աստիճանը	108	↗ +11

Հայաստանի վարկանիշներում արձանագրված ամենաուշագրավ փոփոխությունները

Ցուցանիշ	Տեղն ըստ ՄՀԶ 2012-13	Փոփոխություն
Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում		
Կրթական համակարգի որակը	79	↗ +18
Դպրոցներում ինտերնետի հասանելիությունը	78	↗ +14
Մաթեմատիկայի և բնական գիտությունների գծով կրթության որակը	71	↗ +10
Ապրանքների շուկայի արդյունավետություն		
Շուկայում գերիշխող ուժերի առկայությունը	90	↗ +43
Նոր բիզնես սկսելու համար պահանջվող օրերի քանակը	34	↗ +29
Տեղական մրցակցության ուժգնությունը	130	↗ +9
Նոր բիզնես սկսելու համար պահանջվող ընթացակարգերի քանակը	8	↗ +26
Հակամենաշնորհային քաղաքականության արդյունավետությունը	116	↗ +22
Մաքսային գործընթացների բեռը	127	↗ +5

Հայաստանի վարկանիշներում արձանագրված ամենաուշագրավ փոփոխությունները

Ցուցանիշ	Տեղն ըստ ՄՀԶ 2011-12	Փոփոխություն
Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն		
Աշխատանքից ազատելու հետ կապված ծախսերը	46	↘ -25
Աշխատավարձի որոշման ճկունությունը	21	↗ +22
Արհեստավարժ կառավարիչների նկատմամբ վստահության մակարդակը	91	↗ +16
Ֆինանսական շուկայի զարգացվածություն		
Վարկերի հասանելիությունը	69	↗ +16
Ֆինանսական ծառայությունների առկայությունը	76	↗ +26
Ֆինանսական ծառայությունների մատչելիությունը	48	↗ +23
Բանկերի հուսալիությունը	51	↗ +18
Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն		
Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ և տեխնոլոգիաների փոխանցումը	57	↗ +20
Ընկերությունների մակարդակով տեխնոլոգիաների յուրացումը	96	↗ +18
Ժամանակակից տեխնոլոգիաների հասանելիությունը	101	↗ +15
Ինտերնետ օգտագործողների թիվը/ 100 մարդու հաշվով*	106	↘ -38

*Հայաստանի համար օգտագործվել է 2009թ. ցուցանիշը (Աղբյուր՝ Միջազգային հեռահաղորդակցության միություն –ITU):

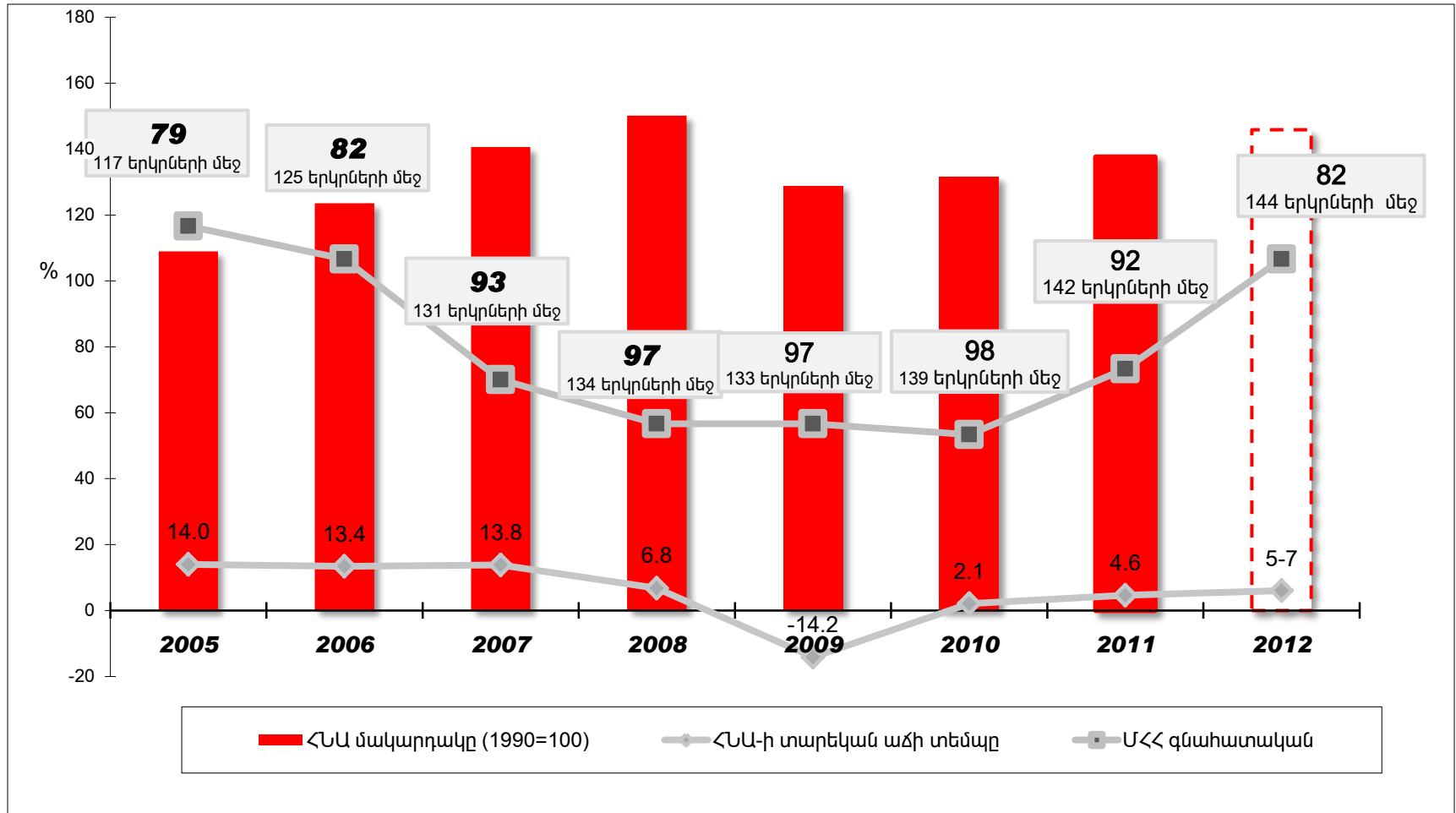

Հայաստանի վարկանիշներում արձանագրված ամենաուշագրավ փոփոխությունները

Ցուցանիշ	Տեղն ըստ ՄՀԶ 2011-12	Փոփոխություն
Գործարարության կատարելագործվածություն		
Տեղական մատակարարների որակը	96	↗ +17
Արտադրական գործընթացների կատարելագործվածությունը	84	↗ +3
Լիազորությունների պատվիրակելու պատրաստակամությունը	108	↗ +5
Նորարարություն		
Տեխնոլոգիական ապրանքների պետական գնումների քաղաքականությունը	108	↗ +16
Ընկերությունների կողմից հետազոտությունների և մշակումների վրա ծախսերը	111	↗ +6
Բուհ-արդյունաբերություն համագործակցություն հետազոտությունների բնագավառում	122	↗ +3

Հայաստանի ՀԱՄ դիրքի դինամիկան (2005-2012)

Հայաստանի ուշագրավ առավելություններն ու թերությունները

Ուշագրավ առավելություններ	Տեղ	Ուշագրավ թերություններ	Տեղ
Մալարիայի ազդեցությունը գործարարության վրա	1	Տեղական մրցակցության ուժգնությունը	130
Մալարիայի դեպքերի քանակը	1	Բիզնես կրթություն (դպրոցների որակ)	127
Նոր բիզնես սկսելու համար անհրաժեշտ գործընթացների քանակը	8	Մաքսային գործընթացների բեռը	127
Ահաբեկչության հետևանքով գործարարության ծախսերը	8	Արտասահմանյան շուկաների ինդեքս	123
Աշխատանքի ընդունելու և աշխատանքից ազատելու գործելակերպը	10	Բուհ-արդյունաբերություն համագործակցությունը ՀուՄ-ի մեջ	122
ԶԻԱՀ-ի տարածվածությունը	12	Հակամենաշնորհային քաղաքականության արդյունավետությունը	116
Հանցագործությունների և բռնության հետևանքով գործարարության ծախսերը	13	Ֆինանսավորում տեղական կապիտալի շուկայի միջոցով	115
Պետական քաղաքականության մշակման գործընթացի թափանցիկություն	16	Գիտահետազոտական հաստատությունների որակ	111
Աշխատավարձի սահմանման ճկունություն	21	Ընկերությունների հետազոտությունների և մշակումների վրա կատարվող ծախսեր	111
Բիզնեսի գործունեության արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված պետական ծառայություններ	31	Դատական համակարգի անկախություն	110
Վարձատրության և արտադրողականության կապը	31	Կորպորատիվ խորհուրդների արդյունավետություն	110

Հայաստանի դիրքի համեմատությունը Վրաստանի և ԱՊՀ երկրների հետ

ԱՊՀ երկրներ	ՀԱՄ 2012–13 Տեղ	ՀԱՄ 2011–12 Տեղ	Փոփոխություն
Ադրբեջան	46	55	↗ +9
Ղազախստան	51	72	↗ +21
Ռուսաստան	67	66	↘ -1
Ուկրաինա	73	82	↗ +9
Վրաստան	77	88	↗ +11
Հայաստան	82	92	↗ +10
Մոլդովա	87	93	↗ +6
Տաջիկստան	100	105	↗ +5
Ղրղզստան	127	126	↘ -1

ՀԱՄ Ենթացուցիչների գնահատականը ԱՊՀ երկրների և Վրաստանի համար

	Երեք ենթացուցիչները			
	ՀԱՄ	Հիմնական պայմաններ	Արդյունավետության խթանիչներ	Նորարարության գործոններ
Երկիր	Տեղ	Տեղ	Տեղ	Տեղ
Ադրբեջան	46	56	67	57
Ղազախստան	51	47	56	104
Ռուսաստան	67	53	54	108
Ուկրաինա	73	79	65	79
Վրաստան	77	64	87	120
Հայաստան	82	76	82	98
Մոլդովա	87	93	99	131
Տաջիկստան	100	105	112	76
Ղրղզստան	127	128	118	140

Հայաստանի մրցունակության առանցքային զարգացումները և հիմնախնդիրները հանրային ոլորտում

- Մակրոտնտեսական միջավայրի կատարողականի բարելավում (կառավարելի պետբյուջեի դեֆիցիտ և արտաքին պետական պարտք)
- Պետական կառավարման համակարգի թափանցիկության և արդյունավետության աճ՝ շնորհիվ էլ-կառավարման ներդրման և բիզնես միջավայրի կատարելագործման ծրագրերի
- Հակամենաշնորհային քաղաքականության ակտիվացում

Սակայն

- կոռուպցիան,
- մաքսային վարչարարությունը
- դատական համակարգի անկախության ցածր մակարդակը
- պետության կողմից նորարարության խթանման բացակայությունը

բացասականորեն են անդրադառնում երկրի մրցունակության վրա:

Հայաստանի մրցունակության հիմնախնդիրները մասնավոր հատվածում

- Մասնավոր հատվածին բնորոշ խնդիրներն զգալի փոփոխություններ չեն կրել՝ փաստելով մասնավոր հատվածի տրանսֆորմացիայի տեմպերի դանդաղ ընթացքը
- Բիզնեսի կատարելագործվածությունը, նորարարությունը և տեխնոլոգիական պատրաստվածությունը շարունակում են մնալ Հայաստանի մրցունակության առավել անբարենպաստ ցուցանիշները
- Բիզնեսի առավել խնդրահարույց գործոնները՝
 - Մարքեթինգ
 - Կորպորատիվ կառավարում
 - Բիզնես գործընթացների կատարելագործվածությունը
 - Լիազորությունների պատվիրակում
 - Հետազոտությունների և մշակումների վրա ծախսերը
 - Անձնակազմի վերապատրաստում